

Jeg vil også si noe ... bare ikke høyt!

Hvilke erfaringer har pedagogiske ledere med å tilrettelegge for at de yngste barna med stille atferd får medvirke i egen barnehagehverdag?

Hanne Lundemo Bakken

[Kandidatnummer: 42]

Bacheloroppgaven
[BNBAC3900]

Trondheim, april 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Maud Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

FORORD	4
1.0 INNLEDNING	5
1.1 Begrunnelse for valg av tema.....	5
1.1.1 Samfunnsmessig begrunnelse for valg av tema	5
1.1.2 Personlig valg av tema	5
1.2 Valg av problemstilling	6
1.3 Begrepsavklaring.....	7
1.4 Oppgavens oppbygning.....	7
2.0 TEORI	8
2.1 De stille barna.....	8
2.1.1 Stille atferd	8
2.1.2 Barna med stille atferd inn i relasjon med jevnaldrende	9
2.2 Barnehagen som en medvirkningsarena.....	9
2.2.1 Barns medvirkning	9
2.2.2 Likeverdige deltagere	11
2.3 Tilknytting og trygghet.....	11
2.3.1 Relasjonskompetanse	11
2.3.2 Tilknytting	13
3.0 METODE	14
3.1.Valg av metode.....	14
3.3 Informantutvalg	14
3.2. Datainnsamling.....	16
3.4 Analysearbeid av datainnsamlingen.....	17
3.5 Kvalitetsvurdering og metodekritikk	18
3.7 Etske retningslinjer.....	19

4.0 PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING.....	20
4.1 «Barns premisser, barns tempo» - Barns ulike forutsetninger	20
4.2 «Imøtekommende, observante og anerkjennende» - Pedagoen sin rolle inn i samspill med barnet	23
4.3 «Barnet blomstrer når vi gjør det slikt» - Organisering av det pedagogiske innholdet..	26
5.0 AVSLUTNING OG OPPSUMMERING	30
5.1 Oppsummering	30
5.2 Forslag til videre forskning/arbeid	31
6.0 REFERANSELISTE.....	32
VEDLEGG	35
1. Intervjuguide	35
2. Samtykkeskjema.....	36

FORORD

Etter tre år på Dronning Maud Minne Høgskole er det med blandede følelser at jeg leverer min bacheloroppgave. Jeg er svært glad for å snart kunne kalle meg selv for barnehagelærer, samtidig som det er spesielt og vemodig at tiden som student snart er over (for denne gang).

Min tid på DMMH har vært preget av mange gode opplevelser, lærerike øyeblikk og vennskap som vil vare livet ut. Jeg vil også gi en stor takk til mine medstudenter og lærere som har hjalp meg gjennom en vanskelig tid, knyttet til mamma sin bortgang. Uten deres støtte og hjelp hadde det vært vanskelig å fullføre denne bachelorgraden. Dere er en stor grunn til at jeg har mulighet til å levere denne bacheloren, og jeg ønsker å takke dere alle for deres støtte og vennskap.

Jeg ønsker å benytte anledningen til å sende en stor takk til mine informanter for deres deltakelse i min bacheloroppgave. Uten deres bidrag ville ikke oppgaven vært en mulighet.

Jeg ønsker å takke mine medstudenter som har vært til stor hjelp under intervjuene ved å notere ned hele intervjuene. Samtidig vil jeg takke dere for at dere har hjulpet meg med å sortere og formulere mine tanker når jeg har stått fast, og for å ha bidratt med nye perspektiver som har vært svært verdifull.

Takk til min familie for god støtte og oppmuntrende ord igjennom arbeidet med min bacheloroppgave.

Jeg vil takke min samboer Trygve og gode venninne Eline for å ha stått ved min side gjennom hele prosessen. Både i tårer og glede. Uten deres støtte og oppmuntring vil denne prosessen vært tyngre. Jeg setter stor pris på alle samtalene og vil alltid være takknemlig for deres støtte og heiarop!

Tusen takk!

Hanne Lundemo Bakken

28.04.2023

1.0 INNLEDNING

1.1 Begrunnelse for valg av tema

1.1.1 Samfunnsmessig begrunnelse for valg av tema

Ofte hører man om de barna med utagerende adferd. De barna som trekker til seg mye oppmerksomhet og kan behøve ekstra voksenstøtte. Mens antallet utagerende barn synker med økende alder, ser man samtidig en økning i antall stille og ensomme barn (Barsøe, 2012, s. 27). Når man ser på litteraturen innenfor tematikken atferdsvansker, fokuserer det meste på utagerende adferd. Lund (2004, s. 19) påpeker imidlertid at innagerende adferd ikke nødvendigvis er mindre problematisk. Selv om det kanskje ikke påvirker miljøet rundt barnet, kan det ha stor innvirkning på barnet selv. Når barn starter i barnehagen, har de alle ulike forutsetninger og erfaringer.

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (heretter omtalt som rammeplanen) sier at «Barnehagen skal være bevisste på barns ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 21). Personalet har et ansvar om å gi alle barn mulighet til å medvirke i sin egen hverdag i barnehagen. Inn i en hektisk barnehagehverdag er det mye som skal gjøres, mange som skal prate med hverandre og rutiner som skal følges. Ofte føler man ikke at man strekker til og rekker å se alle barna. I møte med barns atferd har barnehagen en sentral rolle for deres videre vekst og utvikling, derfor er det viktig at personalet inn i barnehagene har kunnskap ovenfor at alle barn er ulike, og har ulike behov og forutsetninger. For å kunne påvirke barnets hverdag på en positiv måte, er det viktig å ta utgangspunkt i her-og-nå situasjonen og se på hvordan man kan legge til rette for de barna som trenger det. Det er også viktig å ta hensyn til barnets individuelle behov og mestringsevne. Ved å fokusere på disse faktorene kan man skape en trygg og støttende atmosfære som bidrar til barnets trivsel og utvikling, som grunnlag for medvirkning.

1.1.2 Personlig valg av tema

Når jeg skulle ta avgjørelse om tematikk for min bacheloroppgave, var jeg innom mange spennende temaer. Gjennom studietiden min ved høgskolen har jeg dannet meg en stor interesse for medvirkning i barnehagen, samtidig som å se på hvordan ulike barnehager

praktiserer og hva man legger i begrepet medvirkning. Derfor viste jeg tidlig i prosessen at jeg ønsket å skrive om noe som omhandlet medvirkning i barnehagen. Gjennom de ulike praksisperiodene og undervisning knyttet til utdanningen og fra å arbeide selv i barnehagen, har jeg ofte hørt om de utagerende barna i barnehagen. Men ikke like ofte om de barna som ikke tar like stor plass inn i barnegruppen. Et eksempel som sitter godt igjen hos meg kommer fra første års praksisen:

Inne i barnegruppen er det fullt volum fra foreldrene løfter barna over i våre hender, til vi sier takk for i dag. Dette er mitt første møte med barnehagen, siden jeg selv gikk her. Selv om det er mye volum ser jeg ei jente som sitter og leker for seg selv. Denne jenten legger jeg godt merke til, fordi det virker som hun ikke bryr seg om støyet som foregår rundt henne selv. I løpet av praksisperioden merker jeg ofte at hun havner litt i skyggen av de andre barna, på grunn av det er mye som skal gjøres, få ansatte og en travel hverdag. Jeg sitter og tenker hvordan jeg kan løfte fram henne. Jeg bruker mye tid på å bli kjent med denne lille jenta på 2år, som ikke ønsker å si noe.

På min siste dag i praksis, kommer denne jenten og gir meg en stor klem og sier hade. Selv etter mange møter med andre barn og barnehager, tenker jeg enda på denne jenta og hvordan hun har det i dag.

Jeg har alltid hatt en stor interesse for barn, og et stort ønske om at alle skal ha det bra og skal ha mulighet til å si det de mener. Derfor ble det å fokusere på de yngste barna med stillere atferd sin medvirkning riktig for meg. Dette er en tematikk som jeg ser på som relevant inn i barnehagelæreryrket da medvirkning får stor oppmerksomhet inn i arbeidet i barnehagen. Dette kan man tenke seg til at manglende opplevelse av å få medvirkning kan være med på å danne eventuelle konsekvenser hvordan de møter utdanningsinstitusjoner i framtiden, og som i ytterste konsekvens påvirke deres læring.

1.2 Valg av problemstilling

Etter å ha funnet tema jeg ønsket å skrive bacheloroppgaven min om, måtte jeg bestemme meg for problemstilling. Det å skulle formulere en problemstilling syntes jeg var vanskelig. Den må være konkret, ikke for omfattende og relevant til det jeg ønsket å fokusere på. Jeg

fant ut jeg ville skrive om de med stillere atferd inn i barnehagen, og hvordan de fikk være med på å medvirke sin egen hverdag i barnehagen. Etter en samtale med veilederne mine, ble jeg nysgjerrig på å se de ulike erfaringene pedagogiske lederne har mot å la de yngste barna med stille atferd medvirke. Jeg ønsker å løfte fram hvordan de arbeider og hva som fungerer, samt om det er noen utfordringer som man kan kaste lys på for å arbeide imot. Etter mye arbeid endte jeg opp med problemstillingen:

Hvilke erfaringer har pedagogiske ledere med å tilrettelegge for at de yngste barna med stille atferd får medvirke i egen barnehagehverdag?

1.3 Begrepsavklaring

I denne oppgaven vil begrepet «de stille barna» bli brukt som en samlebetegnelse for barn som er innadventd, tilbaketrukkne og sjenerte. Disse barna gjør ikke så mye ut av seg og kan lett forsvinne i barnegruppen.

1.4 Oppgavens oppbygning

Oppgaven er delt inn i teoridel, metodedel, funn og drøfting og til slutt en avslutning. Inn i kapittel to vil det bli presentert teori som er relevant for å kunne drøfte og besvare min problemstilling. Her vil du kunne lese om de stille barna, medvirkning og voksenrollen. Videre kommer metodekapittelet, hvor jeg presenterer teori og begrunnelse for valg av metode brukt i oppgaven. I det følgende vil jeg presentere funn og drøfting, og knytte dette opp mot teorien som tidligere ble presentert. Avslutningsvis kommer en avslutning på oppgaven, hvor jeg foretar meg de viktigste funnene som har kommet fram gjennom arbeidet med bacheloroppgaven.

2.0 TEORI

For å kunne besvare min problemstilling «Hvilke erfaringer har pedagogiske ledere med å tilrettelegge for at de yngste barna med stille atferd får medvirke i egen barnehagehverdag», er det viktig med et godt teorigrunnlag. I dette kapitlet kommer jeg til å legge fram teori som er relevant for senere drøfting i min oppgave.

2.1 De stille barna

2.1.1 Stille atferd

Begrepet «stille barn» kan betraktes som et paraplybegrep som omfatter flere definisjoner knyttet til det barnet som blir beskrevet (Lund, 2004, s. 19). Lund (2004, s. 19) påpeker at når man snakker om det stille barnet kan de omhandle barn med atferdsvansker, innagerende atferd, sjenanse og barn som er mer introverte. På bakgrunn av dette vil det alltid være en fare for å sette en «merkelapp» og kategorisere de barna som kan oppfattes som mer stille (2004, s. 19). Av den grunn er det viktig å være bevisst over at stille barn er også individer med ulike behov, måter å oppleve, reagere og føle på, i likhet som andre barn (Barsøe, 2010, s. 28). Barsøe (2010, s. 28) viser til at de stille barna kan framstå som om de har en hemmet og tilbaketrukket atferd og gir lite uttrykk for egne følelser. Lund (2012, s. 14) bruer begrepet innagerende atferd om de stille barna i barnehagen, og forklarer det ved å vende følelser, opplevelser og tanker inn mot seg selv. Brandtzæg et al. (2013, s. 62) løfter fram begrepet de forsiktige barna, som man kan kjennetegne som redde, sjenerte og som trenger mer støtte inn i nye situasjoner.

I en hektisk hverdag kan det være behagelig å ha de barna som ikke gjør mye ut av seg, de som ikke krever så mye og ikke tar mye plass (Lund, 2012, s. 22). Selv som det kan være behagelig, kan det samtidig være utfordrende å se de stille barna inn i den hektiske hverdagen, gi de den oppmerksomheten og støtten de trenger, selv om de ikke krever det selv (2012, s. 22). De stille barna har mange fine egenskaper som er viktig å verdsette, samt fremme for å bruke som et grunnlag inn i arbeidet med å støtte de (Brandtzæg et al., 2012, s. 63). Derfor er det viktig å lyse fram at det er mange ulike grunner til at et barn er stillere enn andre. Enkelte barn er mer introverte enn andre og foretrekker å være alene, mens andre kan være mer observerende og reserverte inn i nye situasjoner og inn i møte med nye mennesker (Lund,

2004, s. 18). Dersom barnet er stille i noen situasjoner, betyr ikke dette at de er det hele tiden. Når barna møter trygghet, eksempelvis i mindre grupper i barnehagen, kan man oppleve at de stille barna prater mere (Flaten, 2015, s. 116). Det stille barnet kan ønske å være med i en gruppe, samtidig som man ønsker å være alene (Gjertsen, 2013, s. 165).

2.1.2 Barna med stille atferd inn i relasjon med jevnaldrende

Det er i barnehagen man får mulighet til å danne seg vennskap og utvikle kommunikasjonsferdighetene (Lund, 2012, s. 24). I jevnalder relasjoner utvikler barn sine språklige og sosiale ferdigheter på en annen måte enn når de er sammen med en ansatt i barnehagen (Frønes 1994, i Drugli, 2017, s. 62). De yngste barnehagebarna har størst behov for å etablere gode relasjoner med barnehagepersonalet, men fra en alder av to år vil relasjonene til jevnaldrende bli stadig viktigere (Drugli, 2017, s. 61). Flaten (2015, s. 36) viser til at barn med stillere atferd ofte har aktiviteter de selv foretrekker å gjøre alene, men det oppleves som at de ikke har noe imot å være med andre barn. Samtidig viser Flaten (2015) til at barn som er mer tilbaketrukket oftest ikke har noe problem med å bli trekt inn eller gå inn i lek med andre barn, uten at dette medfører noe stress (2015, s. 36). Ofte kan de stille barna virke avvisende når man tolker kroppsspråket. Adferden hos de stille barna kan oppfattes som fjern og arrogant (Lund, 2012, s. 15). I situasjoner hvor barnet er redd eller usikkert kan det være vanskelig å få blikkontakt, samt at ansiktet kan ofte være mimikkfattige (Barsøe, 2012, s. 30). Disse faktorene kan være med på å påvirke de stille barnas relasjon til sine jevnaldrende.

2.2 Barnehagen som en medvirkningsarena

2.2.1 Barns medvirkning

Barns rett til medvirkning hadde sitt utsprang i FNs barnekonvensjon (1989), som Norge sluttet seg til i 1991 (Johannesen & Sandvik, 2008, s. 24-25). Norge valgte i 2003 å innlemme FNs Barnekonvensjon (1989), inn i norsk lovverk, som medfører forpliktelser innenfor det politiske, samt for utdanning og i praksis (Kristiansen, 2018, s. 207). Barns rett på medvirkning er derfor innlemmet i Barnehageloven §3 (Barnehageloven, 2005) og Rammeplanen for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Begrepet medvirkning kan være vanskelig å tolke, samt å beskrive det da det er et stort begrep (Jansen, 2013, s. 49). Biesta (Biesta, 2009 i Jansen, 2013, s. 24) beskriver begrepet medvirkning, som at enhver skal bli sett på som et subjekt med egne meninger og verdier, selv om man er en del av et felleskap. Ifølge Trude Kristiansen (2018) kan man se på medvirkning fra to sider. Medvirkning handler på den ene siden om at hvert enkelt barns muligheter til å kommunisere, handle og være en demokratisk person inn i et mangfoldig samfunn (2018, s. 208). På den andre siden forklarer Kristiansen (2018) at man kan se medvirkning på som evnen individet har til å bidra til at andre mennesker blir en del av demokratiet, og har evnen til å bidra til at andre mennesker blir anerkjent som deltagere i demokratiet. Dette er viktig for å vise respekt til barnet som en unike person med egne tanker og behov (2018, s. 208 - 209). Johannesen & Sandvik (2008, s. 25) beskriver samtidig medvirkning som mer enn bare å bestemme, det handler om å ta del i felleskapet hvor man viser respekt og inkludering uansett holdninger og meninger (2008, s. 25).

Begrepet medvirkning konkretiseres ikke inn i offentlige dokumenter, slik som rammeplanen (2017) og barnehageloven (2005). Dette er med på å vanskeliggjøre hva man legger til grunn når man bruker begrepet. Siden medvirkning ikke konkretiseres må begrepet fortolkes og reflekteres over (Jansen, 2019, s. 36). Jansen (2019, s. 36) viser til at forståelsen av begrepet medvirkning utvikles ved å erfare og handle i praksis, samt refleksjon av prosessen. Når medvirkning skal settes ut i praksis, er det utfordrende å balansere mellom individ og fellesskap (Jansen, 2019, s. 37). Medvirkning handler om å skape noe sammen, samtidig som man tar hensyn til hvert enkelt barns behov og ønsker. Det er viktig å balansere fellesskapets interesser med hensynet til barnas individuelle uttrykk og behov for å bli sett og hørt. (Jansen, 2019, s. 37). På bakgrunn av dette kan det være vanskelig å se alle barna, når man må balansere mellom felleskapet og individet.

Samtidig som lovverket hevder at barn har rett på medvirkning, er det viktig å se på rammeplanen sin ordlyd «Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltagelse [...]» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 21). Demokratiet kan være en utfordring for enkelte barn, ettersom det krever at de tar stilling til og ansvar for en rekke beslutninger. Dette kan være belastende når det pågår over lengre tid. Larsen og Slåtten (2019, s. 304) forklarer at enkelte barn ønsker å slippe å ta valg, hvor de må gjøre seg opp meninger, da dette kan oppleves som masete. Derfor er det viktig at man legger opp til barns medvirkning med å ta i grunn barnets

alder, erfaringer, behov og individuelle forutsetninger (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 21). For alle barn er forskjellige, og har ulike behov.

2.2.2 Likeverdige deltagere

Barn i alle aldre skal ha mulighet til å ytre seg om hvordan deres egen hverdag og dens innholdet i barnehagen skal være. Når det handler om medvirkning i barnehagen, handler det naturligvis ikke om at barna skal få bestemme alt, men om at alle barn skal få mulighet til å bli hørt (Johannesen & Sandvik, 2008, s. 26-27). Når barn ytrer seg skal de føle at de blir lyttet til, samtidig som de skal føle at deres tilbakemelding og innspill blir tatt på alvor og kommer til syne i barnehagens innhold (Jansen, 2013, s. 24). Johannesen & Sandvik (2008, s. 28) forklarer at ikke alle barn er like synlige, men at deres meninger er like viktig som alle andre barn. For at deres meninger skal bli hørt krever det at personalet avdekker barnets behov og ønsker (2008, s. 28). Det Johannesen og Sandvik (2008) hevder gjenspeiles i rammeplanen, som påpeker at barnehagen skal observere og følge opp hvert enkelt barns behov og ønsker (Kunnskapsdepartement, 2017, s. 21). Samtidig hevder rammeplanen at de yngste barna i barnehagen, samt andre barn som kommuniserer på annen måte enn gjennom verbalspråket, har rett til å gi uttrykk for egne meninger (Kunnskapsdepartementet, 2017, 21). På bakgrunn av dette er det viktig å sette av rom og tid til at alle barn uansett kommunikasjonssevne har mulighet til å medvirke (Johannesen & Sandvik, 2008, s. 28)

2.3 Tilknytting og trygghet

2.3.1 Relasjonskompetanse

Ifølge Drugli (2017, s. 61) har observasjoner vist at barn på omtrent 15 måneder har dobbelt så mange interaksjoner med barnehagepersonalet sammenlignet med interaksjoner med jevnaldrende. For de ansatte i barnehagen som jobber med de minste barna, er evnen til å etablere tett relasjoner en avgjørende faktor for å kunne gjøre en god jobb (Drugli, 2017, s. 143). Uten en sensitiv og lyttende voksenperson, kan det være vanskelig for et barn å dele og bearbeide sine opplevelser, hevder Schibbye og Løvlie (2017, s. 23). Når man jobber med relasjoner mellom seg selv og barna, handler det om å delta aktivt, skape og opprettholde omsorgsfulle og anerkjennende samtaler og møter med andre. Anerkjennelse er evnen til å se og verdsette hvert enkelt barn for akkurat hvem de er. Dette forutsetter likeverd, respekt og verdighet (2017, s. 48).

Inn i arbeidet med å bygge gode relasjoner, er omsorg et vesentlig punkt. Ifølge rammeplanen skal Barnehagen «aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet [...]» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16). Som pedagog i barnehagen er det viktig å klare å se seg selv i møte med barna. Her vendes det tilbake evnen til å ha en anerkjennende holdning for å skape en gode relasjoner (Løvlie Schibbye og Løvlie, 2017, s. 48). Dermed er det viktig at personalet har forståelse over viktigheten som ligger i deres rolle som trygge og stabile omsorgspersoner for barna (Størksen, 2018, s. 80). Omsorg hos barn omhandler det å kjenne seg trygg, både i møte med andre og omgivelsene (Askland, 2020, s. 59).

For å se på relasjonen personalet har til hver barn er det mulig å ta i bruk et kartleggingsverktøy. Kartlegging av ansattes relasjoner og holdninger ovenfor hvert enkelt barn kan være hensiktsmessig for å avdekke hvilke relasjoner som har forbedrings potensiale (Pape, 2020, s. 232). Pape (2020) benytter seg av et fargeskjema for å se på hvilke barn som fikk lite oppmerksomhet, barn som fikk negativ oppmerksomhet og barn som kanskje får muligheten til å ta større plass, på bekostning av andre barn (2020, s. 232). Relasjonsskjema er en observasjonsmetode som er med på å bevisstgjøre relasjonen mellom barnet og personalet i barnehagen (Frønes 2019, s. 88). Inn i skjemaet tar man i bruk fargegodter for å se på egen relasjon til hvert barn:

Rød: Barnet du umiddelbart blir glad i, som du gir privilegier og som du føler det er spesielt lett å elske.

Svart: Barnet som får deg til å koke over, som du ikke forstår og som gjør at du blir sintere enn situasjonen skulle tilsi.

Blått: Barnet som blir usynlig for deg, siden du eller barnet tar sjelden eller aldri kontakt med hverandre.

Grønn: Barnet som du har god kontakt med, men som ikke hører til i rød.

(Pape, 2020, s. 223)

Pape (2020) påpeker at formålet med skjemaet ikke er å plassere barn i ulike «bokser», men å få personalet til å tørre å være ærlige på følelser og holdninger til hvert enkelt barn, dette kan benyttes i arbeidet med å se på hvordan man kan bedre relasjonen mellom seg selv og barnet (2020, s. 233). I rammeplanen står det skrevet «[...] alle barn skal oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelpen og støtten de har behov for» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). For at personalet skal kunne gi barna den støtten de har behov for er det viktig å være

oppmerksom på egen relasjon med barna. Dette kan være gode verktøy for å forbedre relasjoner med barna (Frønes, 2019, s. 89). Når man bruker et relasjonsverktøy, er det viktig å følge opp resultatene og se på hvordan man kan jobbe med de relasjonene som ble identifisert i kartleggingen. Om et barn får en farge som overrasker deg er det viktig å anerkjenne dette og jobbe for å sørge for bedre relasjon til det barnet (Frønes, 2019, s. 89). Det som er viktig å sikre kvalitet på alle ledd av gjennomføringen. I etterkant av observasjonsarbeidet, er det viktig å jobbe kontinuerlig med de funnene som har kommet fram (Frønes, 2019, s. 89). Etter eventuelle observasjoner er det viktig å reflektere over funnene sammen med resten av personalgruppen. Det kan være lurt å sette av tid ved en senere anledning til å følge opp funnene, spesielt i en hektisk barnehagehverdag hvor det kan være lett å starte et prosjekt og deretter glemme å følge opp. Ved å ikke følge opp det man har kartlagt og se på kvaliteten i relasjonen mellom seg selv og barnet, kan man ikke sikre utvikling som kan føre til at barn blir oversett (2019, s. 89).

2.3.2 Tilknytting

En god relasjon kan skape tette bånd og tilknytting. Tilknytting omhandler det sterke følelsesmessige båndet et barn danner til deres omsorgspersoner (Bowlby, 2005 i Drugli, 2018 s. 56). John Bowlby sin tilknytningsteori handler om prosesser som retter mot barnets tilknytning til sine omsorgspersoner (Gjertsen, 2013, s. 20). Utviklingen hos barn skjer igjennom relasjoner med andre mennesker, derfor er det viktig med trygg tilknytting. Dette innebærer at barnet får oppleve omsorg, tilhørighet og kontakt med andre (2013, s. 20). For at de yngste barna skal utvikle seg optimalt i barnehagen, er det positivt at de har en tilknytningsrelasjon til minst en av pedagogene i personalet (Broberg et al., 2014, s. 38). I noen situasjoner kan det være en utfordrende oppgave å knytte relasjoner til enkelte barn da de kan virke svært tilbaketrukkne og avvisende (Størksen, 2018, S. 80). På bakgrunn av dette er det svært viktig at den pedagogiske lederen i barnehagen har god kjennskap til tilknytningsteorien, samt bred kompetanse innen relasjonsutvikling (2018, s. 80).

Barn som er mer tilbaketrukkne har behov for at barnehagen legger til rette for trygg tilknytting. Barn har behov for tilgang til en eller to tilknytningspersoner hele dagen i barnehagen (Broberg et al., 2014, s. 170). På bakgrunn av dette er det viktig å se på organisering av personalet opp mot barnegruppen. Broberg et al. (2014) viser til at ikke all relasjon er tilknytningsrelasjoner. Selv om trivelige interaksjoner kan være kjennetegn på en

god barnehagehverdag, må det ikke sammenlignes med at barnet opplever å ha en tilknytingsperson i barnehagen. Positive opplevelser i det som oppleves som trygge omgivelser vil ikke kunne erstatte en mangel på en tilknytingsperson å vende seg til dersom noe oppleves negativ, skummelt eller ubehagelig (2014, s. 39).

3.0 METODE

I metodekapittelet vil jeg presentere og begrunne metoden jeg har valgt for å finne svar på min problemstilling. For å velge riktig metode i en oppgave, må man først danne en problemstilling. Metoden som velges avhenger av problemstillingen, og det er viktig å velge en metode som kan belyse problemstillingen på best mulig måte (Dalland, 2021, s. 52). I dette kapittelet vil jeg redegjøre for valg av metode, innsamling og behandlingen av datamaterialet.

3.1. Valg av metode

For å besvare min problemstilling har jeg valgt å benytte kvalitative intervjuer, som fokuserer på mennesker hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst (Bergsland & Jæger, 2021, s. 29). På bakgrunn av dette falt valget på semistrukturert intervju som metode for datainnsamling. På forhånd lagde jeg en intervjuguide, hvor det var rom for innspill fra informantene. Målet med et kvalitativ intervju er å skape en forståelse og mening mellom to mennesker som kan videreføres til kunnskap (Dalland, 2021, s. 68). Forskningsintervju er med på å utfordre våre samtaleferdigheter, og gjør at vi må forberede oss på det man skal prate om, å være en god lytter (2021, s. 68). Denne metoden er godt egnet for å finne svar på min problemstilling, da jeg ønsket å se nærmere på erfaringene pedagogiske ledere har rundt tematikken. På bakgrunn av dette var det denne metoden som falt naturlig for min bacheloroppgave.

3.3 Informantutvalg

Ved valg av informanter hadde jeg et kriterium om at de skulle arbeide som pedagogisk leder på en småbarnsavdeling i barnehagen. På grunn av kriteriet for å ta del i bacheloroppgaven gjorde jeg et strategisk valg (Dalland, 2021, s. 79). Jeg valgte å intervju tre pedagogiske ledere med ulik arbeidserfaring som arbeider i ulike barnehager. Min egen relasjon til

informantene er ulik. En informant har jeg kjennskaper til gjennom høyskolen. En annen har jeg fått kjennskap til gjennom å jobbe i barnehagen, og den siste informanten ble jeg koblet opp mot gjennom andre medstudenter. Ved å ha en form for kjennskap til informantene, følte jeg intervjuene ble gjennomført med god atmosfære. Selv om det kan være positivt å ha kjennskap til informantene, kan det på den andre siden være noen ulemper som spiller inn. Ifølge Thagaard (2019, s. 81) kan det å ha kjennskap til de man intervjuer være med å påvirke objektiviteten i intervjuet. Dette kan være med på at resultatet ikke er like representativ eller pålitelige som de kunne ha vært om jeg ikke hadde hatt en relasjon til personene på forhånd (2019, s. 81). På bakgrunn av dette kan man se både fordeler og ulemper ved å ha en relasjon til informantene i forkant.

Tabell 1 viser en oversikt over informantene som ble brukt inn i denne bacheloroppgaven. Informantene har jeg valgt å kalle for informant A, B og C, for å ivareta deres anonymitet.

	Type barnehage:	Utdanning og stilling i barnehagen:	Hvordan foregikk intervjuet:
Informant A	Avdelingsbarnehage, avdeling 1-3 år.	Utdanning: Barnehagelærer med vekt på natur og friluftsliv (2022) Stilling: Pedagogisk leder (2022 – p.d.d)	Digitalt intervju, med en som noterte underveis.
Informant B	Avdelingsbarnehage, avdeling 0-3 år	Utdanning: Barnehagelærer med vekt på natur og friluftsliv. Stilling: Pedagogisk leder (2020 – p.d.d)	Intervjuet ble gjennomført i barnehagen til informanten, med en som noterte underveis.

Informant C	Basebarnehage, Avdeling 1-2 år	Utdanning: Barnehagelærer med fordypning utefag. Stilling: Pedagogisk leder/baseleder (2020 - p.d.d)	Intervjuet ble gjennomført inne på basen til informanten, med en som noterte.
--------------------	-----------------------------------	---	--

Tabell 1 viser en oversikt over informasjon rundt informantene som har tatt del i bacheloroppgaven.

3.2. Datainnsamling

Jeg gjennomførte datainnsamlingen ved hjelp av semistrukturerte intervjuer, hvor hvert intervju ble gjennomført individuelt (Johannessen et al., 2021, s. 108). Før intervjuene utarbeidet jeg en intervjuguide som var delt inn i fire kategorier, med flere oppfølgingsspørsmål (Vedlegg 1). Etter intervjuguiden ble godkjent, kontaktet jeg informantene mine og avtale tid og sted for intervjuene. Som intervjuer var det viktig for meg å skape en trygg atmosfære hvor informantene kunne snakke fritt om egne opplevelser, tanker og følelser rundt tematikken (Bergsland & Jæger, 2020, s. 35). Derfor fikk informantene selv velge hvor intervjuet skulle gjennomføres. Samtidig fikk de god informasjon om intervjuet og bacheloroppgaven gjennom et samtykkeskjema (Vedlegg 2), slik at de hadde en forståelse for hva de hadde takket ja til å delta på.

Jeg valgte å ikke sende ut intervjuguiden på forhånd (vedlegg 1), da jeg ønsket å få naturlige svar fra informantene. Ved å ikke sende ut intervjuguiden, kunne informantene ikke forberede seg på spørsmålene på forhånd. Samtidig var de klar over det overordnede spørsmålet for bachelorarbeidet og de ulike temaene vi skulle diskutere i intervjuet, da dette var beskrevet i samtykkeskjemaet de signerte (Vedlegg 2). Som nevnt tidligere ble intervjuguiden utformet med åpne spørsmål, hvorav mange hadde oppfølgingsspørsmål. Disse oppfølgingsspørsmålene ble nyttige for å føre samtalen videre mellom meg og informantene, og for å få mere informasjon om tematikken (Kvale & Birkman, 2015, s. 156-157). Funnene og tolkningene som kommer fra informantenes svar bidrar til å besvare problemstillingen:

«Hvilke erfaringer har pedagogiske ledere med å tilrettelegge for at de yngste barna med stille atferd får medvirke i egen barnehagehverdag?»

Jeg hadde med meg en medstudent under intervjuene, som noterte ned svarene jeg fikk fra informantene. Dette ga meg mulighet til å fokusere på intervjuet og være en god lytter. Ved å ha en notat-taker til stede, kunne jeg også fokusere på informantenes kroppsspråk og lytte etter om det var noe jeg ønsket å spørre mer om. En ulempe med å ha en person som noterte, var at jeg ikke kunne være helt sikker på at alt som ble sagt, ble notert ned, slik jeg ville ha gjort hvis jeg hadde brukt taleopptak. Dette er noe jeg var klar over, så rett etter intervjuene gikk jeg igjennom notatene. Samtidig fikk jeg tillatelse til å kontakte informantene hvis det var noe som var uklart i notatene. Selv hadde jeg ikke behov for å ta kontakt med informantene i etterkant av intervjuene. Men ved å få godkjenning, hadde jeg muligheten til å sikre meg mer informasjon hvis det var nødvendig.

Ved å ha en notat-taker til stede under intervjuene, fikk jeg også muligheten til å få tilbakemeldinger på min egen rolle som intervjuer. Siden jeg ikke hadde noen erfaring med å gjennomføre mange intervjuer tidligere, var disse tilbakemeldingene svært verdifulle. For eksempel lærte jeg å gi informantene mine lengre pauser til å tenke seg om før jeg gikk videre med spørsmålene mine. Å få tilbakemeldinger på min egen rolle var til stor hjelp i datainnsamlingen, og jeg ble mer bevisst på min egen rolle i intervjuene og kunne forbedre meg selv til de neste intervjuene.

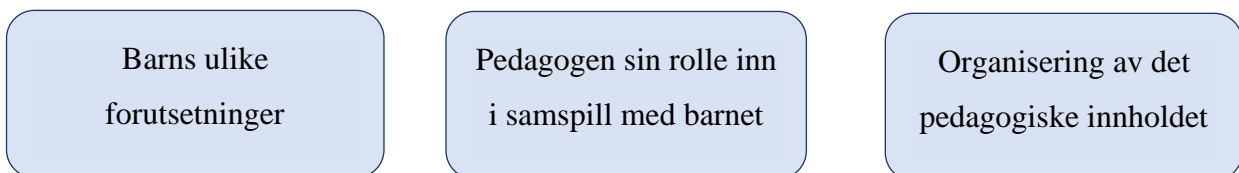
3.4 Analysearbeid av datainnsamlingen

I presentasjonen av analysearbeidet vil jeg beskrive hvordan jeg har behandlet datamaterialet fra informantene mine. Etter å ha gjennomført intervjuene, leste jeg grundig over hvert intervju for å ha funnene så ferskt i minnet som mulig. Ifølge Thagaard (2019) er forståelsen av funnene den første fasen i analysearbeidet, og den andre fasen handler om å velge den mest hensiktsmessige metoden for å analysere materialet. Jeg bestemte meg raskt for å bruke en temaanalytisk tilnærming, siden alle informantene ble spurt om det samme temaet (Thagaard, 2019, s. 151).

Jeg opprettet en oversikt over svarene fra informantene og brukte fargekoder i startfasen for å kategorisere dem og se om de samsvarte (Dalland, 2021, s. 99), Deretter trakk jeg ut viktige

koder i stikkordsform og så etter tematikker som omhandlet disse kodene. Jeg undersøkte om det var sammenhenger og likheter i svarene fra de tre ulike informantene. Ved å trekke ut koder og se på tematikker, reduserte jeg funnene til et minimum for å sikre best mulig kvalitet på resultatene. Ved å ha brukt en temaanalytisk tilnærming, fikk jeg som forsker en god forståelse av de ulike temaene fra intervjuene (Thagaard, 2019, s. 117).

Siden jeg hadde mye datamateriale, måtte jeg gjøre et utvalg av hva jeg skulle ta med i drøftingen av funnene og trekke ut sitater som passet inn med tematikken og belyse problemstillingen min. Etter å ha sett på kodene og tematikken som kom fram i temaanalysen, fant jeg det relevant å dele inn i følgende temaer:

Figur 2 viser oversikt over tematikkene som kommer fram i oppgaven.

3.5 Kvalitetsvurdering og metodekritikk

Dalland (2021, s. 57) forklarer at når man har gjennomført en undersøkelse, må forskeren ta metodespørsmålet opp til en ny drøfting. På bakgrunn av dette kan man derfor si at ingen metode er feilfri, og at det er viktig når man går inn i et forskningsprosjekt å være kritisk og reflektert til egen metode og datainnsamling. For å se nærmere på intervju som metode inn i min bacheloroppgave ønsker jeg å trekke fram begrepene reliabilitet og validitet.

3.5.1 Reliabilitet

Reliabilitet i kvalitativ studier ser man på påliteligheten. Ifølge Thagaard (2018, s. 187) knyttes det spørsmål til om forskningen er gjennomført på en tillitsvekkende og pålitelig måte. For å øke reliabiliteten rundt forskningen kan man gi en åpen framstilling av forskningsprosessen. Som nevnt tidligere valgte jeg ut metoden som var mest hensiktsmessig for å besvare min problemstilling. Samtidig ble det lagt ned mye arbeid i å utforme intervjuguiden, da jeg fikk god og faglig veiledning av mine veiledere slik at alle spørsmålene ble relevant for min bacheloroppgave. Ved å ikke ta i bruk lydopptaker, prøvde jeg å ivareta

reliabiliteten ved å ha med meg en annen som skrev ned alt som ble sagt (Johannessen et al., 2021, s. 27).

3.5.2 Validitet

Validitet, eller gyldighet/relevans, handler om resultatene av forskningen og hvordan vi har tolket dataen, må være gyldig og relevant i forhold til problemstillingen som er satt (Dalland, 2021, s. 43). Gjennom spørsmålene jeg stilte, mener jeg selv at dataen som jeg har valgt å presentere i denne bacheloroppgaven er relevant innenfor det fenomenet jeg har undersøkt. Samtidig ved å sette meg godt inn i teori som omhandler tematikken inn i min oppgav ga dette meg forforståelse, som var med på å sette opp noen føringer for hvordan jeg stilte spørsmålene mine under intervjuet, og viste mer om hva jeg lyttet etter igjennom intervjuet (Dalland, 2021, s. 59)

3.7 Ethiske retningslinjer

Jeg har anonymisert alt datamateriale fra innsamlingen til analyse og drøfting. Anonymisering betyr at det ikke er mulig å identifisere enkeltpersoner i datamaterialet som blir presentert, verken direkte gjennom navn eller personnummer, eller indirekte gjennom bakgrunnsvariabler (Dalland, 2021, s. 172). Siden jeg ikke skulle behandle personopplysninger, valgte jeg å ikke søke godkjenning fra NSD.

Før intervjuene sendte jeg ut et samtykkeskjema (vedlegg 2) til informantene som skulle delta i mitt bachelorprosjekt. Dette ga informantene mulighet til å lese gjennom og stille spørsmål før vi startet intervjuene. Skjemaet inneholdt viktig informasjon om bacheloroppgaven, anonymisering av informanter, frivillig deltakelse og mulighet for informantene til å trekke seg når som helst uten å oppi noen grunn (2021, s. 174).

4.0 PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING

Hvilke erfaringer har pedagogiske ledere med å tilrettelegge for at de yngste barna med stille atferd får medvirke i egen barnehagehverdag?»

Jeg har samlet inn personlige erfaringer og datamateriale fra informantene i bachelorprosjektet, som jeg vil bruke til å belyse min problemstilling. Deretter vil jeg diskutere funnene i lys av relevant teori som jeg presenterte i teoridelen. For å strukturere presentasjon av funnene, har jeg valgt å bruke temaene jeg fant under den tematiske analysen som overskrifter. Disse temaene er basert på relevant teori og utsagn fra informantene.

4.1 «Barns premisser, barns tempo» - Barns ulike forutsetninger

Alle barn har ulike forutsetninger når man snakker om deres personlighet, ferdigheter og interesser. Det er derfor viktig å være bevisst at personlighetstrekk til barn med stille atferd kan fremstå som like, noe som setter en i risiko for å kategorisere barna som stillere (Lund, 2004, s. 19). På bakgrunn av dette har informantene fått spørsmål om å beskrive deres opplevelse av de stille barna.

«Tilbaketrukne, som forsvinner fra det store bilde av barnegruppen og byr lite på seg selv til andre» - Informant A

«De virker veldig avslappende og har en rolig væremåte. Krever ikke oppmerksomhet eller roper. De trekker seg tilbake når de er med andre som tar mye plass» - Informant B

«Veldig avventende, og førsteintrykket er at de er utrygge» - Informant C

Funnene i intervjuene om hvordan de opplever de stille barna kan reflekteres i Barsøes (2010) beskrivelse av de stille barna. Barna som er mer tilbaketrunkne, kan ha vansker for å gi uttrykk for egne følelser, samtidig som at kroppsspråket deres kan virke avvisende (2010, s. 27-30). Funnene kan også ses opp mot Flaten (2015) sin forklaring som påpeker at sjenerte barn kan oppleve ubehag i sosiale situasjoner og beskytte seg ved å unngå øyekontakt eller skjerme seg

fra andre. Det kan tenke seg til at dette er atferd som gjør at barnas personlighetsrekk fremstår som like, som forklarer informantenes beskrivelse av de stille barna som tilbaketrukne og utrygge. Dette kan forklarer hvorfor de havner i skyggen av barnegruppen.

I en travel hverdag med variert kompetanse hos personalet og en stor barnegruppe, kan pedagogenes oppmerksomhet mot de stille barna bli påvirket. Barsøe (2010) viser til at det er viktig å rette fokuset mot barnets ressurser, for å kunne bidra og legge til rette for en god utvikling. Det handler om å vise fram til barnet selv og bevisst gjøre dem selv på hva de er gode på (2010, s. 200-201). Selv om personlighetstrekkene til de barna med stillere atferd er like, er det viktig å se på barna som selvstendige individer, med ulike egenskaper som man må fremme. På bakgrunn av dette kan det ofte være enkelt å sette en «merkelapp» på barna og kategorisere de som stillere (Lund, 2004, s. 19). Barsøe (2010, s. 28) hevder at de stille barna på lik linje med andre barn er unike individer som har ulike egenskaper.

«De trenger ekstra voksenstøtte i nye situasjoner» (A)

«De vil ikke ha hjelp og ønsker å gjøre ting selv» (B)

«De trenger ekstra oppfølging og støtte av kjente voksne» (C)

Informant B trekker fram at hennes erfaringer med de stille barna er at de ikke ønsker noe hjelp, og ønsker å gjøre ting selv. Schibbye og Løvlie (2018) viser til at barn har et innebygd utforsknings- og mestringsbehov, som gjør at barnet ønsker klare ting selv. Hos enkelte barn kommer dette sterkere fram, da det kan hende at barna ikke ønsker hjelp og føler at de kan håndtere ulike situasjoner på egen hånd (2018, s. 83). Størksen (2018) viser til at barn i to års alderen ønsker ofte å gjøre ting selv, og trekker seg unna hjelp fra de ansatte. Dette er teori som gjør observasjonene til informant B signifikant. Det at en informant som daglig arbeider med en barnegruppe som kjennetegnes i deres ønske om å fremstå som selvstendige, peker mot at de stille barna har et ekstra sterkt behov for selvstendighet.

Selv om det er bra at barn ønsker å gjøre ting selv, og får lov til å stole på sin egen kapasitet, er det viktig å huske på at man ikke bør tenke «dette barnet klarer seg fint alene».

Nødvendigheten av at barna får støtte blant voksne er samtidig noe som understrekes av informant A og C. Det er viktig å være tilgjengelig for barnet hvis det har behov for hjelp fra sin tilknytningsperson (2018, s. 94). Personalet må alltid være til stede for å støtte og anerkjenne barnet i deres selvstendighet (Schibbye & Løvlie, 2018, s. 83). De ansatte i

barnehagen må være støttende og anerkjennende for å bidra til barnets utvikling, trivsel og læring. Opplevelsene barnet får i møte med en voksen avhenger av hvordan den voksne samhandler og kommuniserer med barnet, som kan være med på å påvirke barnets selvfølelse og selvtillit (2018, s. 84).

Brandtzæg et al. (2013, s. 64-65) forklarer at de forsiktige barna trenger støtte inn i nye situasjoner, av en av sine tilknytingspersoner. Informant A og C deler deres erfaringer med de stille barna er at de trenger ekstra voksenstøtte og oppfølging. Pedagogen som har en tilknytning til barnet må forstå barnet slik at de lettere klarer å finne løsninger, samtidig som barnet slipper å være alene med sine følelser (2013, s. 64-65). Schibbye og Løvlie (2018, s. 83) forklarer at de utrygge barna ofte går tilbake til sin tilknytingsperson flere ganger for å bekrefte at det er riktig og bra i ulike situasjoner. Barns trygge tilknytning er med på å støtte opp deres utforskning og læring. Dette kan man se opp mot hvordan en relasjon kan være med på å sikre barnets evne til å utvikle sin selvstendighet og danne gode relasjoner til andre (2018, s. 83). Gjennom at man har en relasjon og kjennskap til barnet, kan pedagogen støtte barnet i nye situasjoner, samtidig som pedagogen gis mulighet til å utfordre barnas på deres premisser.

Når informantene deler sine erfaringer, ser man at det som går igjen er at selv om barnet oppleves som selvstendig eller trenger mere voksenstøtte, handler det om tilgjengeligheten til personalet. Ifølge Broberg et al. (2014, s. 99) ser man at barn som får fysisk og følelsesmessig støtte fra de ansatte på avdelingen når de selv signaliserer at de har behov for dette utvikler seg positivt. På bakgrunn av dette utvikler de seg til å bli mer selvstendige (2014, s. 99). Dermed ser man at uansett hvor langt barnet har utviklet sin selvstendighet handler det om å være tilegnelig og støttene ovenfor hvert barn. Informantene sine ulike forklaring fremmer at det er viktig at man møter barnas ulike forutsetninger selv om personlighetstrekkene kan sette de under samme «kategori», samtidig som man ser på muligheten til å til rette legge for medvirkning ut fra dette. Det å legge til rette for medvirkning kan man se ut ifra hva som står skrevet i rammeplanen «[...] tilrettelegge for medvirkning tilpasset individuelle forutsetninger» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 21). Det å kunne møte barnet på deres forutsetninger handler mye om personalets kjennskap og relasjon til barnet. Personalet må ha en relasjon til barnet, for å kunne se hva barnet trenger og når man må støtte barnet i ulike situasjoner. Informant C forklarer at det viktigste for å legge til rette for medvirkning for barn med stille atferd er å gjøre dette på «barns premisser, barns tempo». Det er viktig å respektere

samt, anerkjenne alle barns ulikheter og se på hvordan man kan arbeide ut fra barnets forutsetninger for å legge til rette for medvirkning.

«Påkledning er en situasjon hvor det er mulighet for barn til å være selvstendig. Men at de ansatte må være tilgjengelig for å støtte barnet. Barna får selv bestemme om hvilke lue og sko de eksempelvis ønsker å bruke», informant B trekker fram påkledning fram som en situasjon hvor barnet får bestemme innenfor satte rammer.

Jansen (2019, s. 96) påpeker at de yngste barna i barnehagen bruker garderoben som en arena for å øve seg på å bli selvstendige, samtidig som garderoben gir gode muligheter for å fremme medvirkning. Å legge fram ulike klær til barna og gi de muligheten til å kle på seg selv, er man med på å gi barna en følelse av selvstendighet, samtidig som man som pedagog er i nærheten og tilgjengelig for å hjelpe om barnet selv ønsker det. På den andre siden er det enkelte barn som ønsker voksenstøtte i slike situasjoner, og søker hjelp. På bakgrunn av dette ser man at påkledningssituasjoner er en av flere arenaer og situasjoner, hvor personalet må være tilgjengelig.

4.2 «Imøtekommende, observante og anerkjennende» - Pedagogen sin rolle inn i samspill med barnet

Jeg stilte informantene spørsmål om hvordan de arbeidet i personalgruppen for å legge til rette for medvirkning hos barn med stille atferd. Funnene som gikk igjen, var observasjon. Ifølge Frønes (2019, s. 12) handler arbeidet med observasjon i barnehagen om å bruke sansene for å oppnå en helhetlig forståelse av barnet og dets behov. Dette kan bidra til å tilrettelegge for at barn får best mulighet til å medvirke (2019, s. 12). Informant B trakk fram at de bruker observasjonene, inn i en årlig relasjonskartlegging.

«På denne kartleggingen får man kartlagt egen relasjon til hvert enkelt barn. Vi bruker dette kartleggingsverktøyet i personalgruppen, slik at vi kan bevisstgjøre alle ansatte og se på hvordan vi kan arbeide med våre relasjoner til barna» - Informant B

Pape (2020, s. 232) sier at målet med relasjonsverktøyet, er å synliggjøre kvaliteten på relasjonen mellom den voksne og barna, og bruker dette skjemaet til å bevisstgjøre seg selv.

Videre trekker informant B fram at dette ble tatt inn til personalgruppen, for å kartlegge om det er noen barn som ikke tar like mye kontakt, samtidig som om det var noen ansatte som ikke tok kontakt med enkelte barn og mulige tiltak man kan ta i bruk. Deretter var dette noe de kunne diskutere i personalgruppen om det er noe de kan gjøre for å danne en større tilknytning imellom den ansatte og barnet, og arbeide for å se alle barna. Når barnet føler en trygghet og tilknytning til den voksne, fører dette til at man får en følelse av tilhørighet (Broberg et al., 2014, s. 37). Det som er viktig å tenke over når man velger å ta i bruk et slikt skjema, er at man ikke bruker skjemaet til å kartlegge barna, men heller til å se på relasjonen hver voksen har til hvert barn, for å synliggjøre og bevisstgjøre seg selv, og sin rolle.

«Det er viktig at voksne i barnehagen er imøtekommende, observante og anerkjennende ovenfor hva barna prøver å kommunisere, selv om de ikke forteller det høyt»

- Informant C.

Lund (2004, s. 21) påpeker at sjenerte og tilbaketrukkne barn kan ha vanskeligheter med å oppsøke kontakt med personalet. Brandtzæg et al. (2013, s. 13) viser til at den ansattes kompetanse og relasjon til barna er med på å påvirke kvaliteten i barnehagene. Uten trygghet og tilknytning vil ikke barnet finne roen til å lære og utforske når de er i barnehagen. Det er viktig at personaler er klar over sin rolle overfor barna, slik at de kan oppdage og forstå hva barna prøver å formidle selv om det ikke uttrykkes direkte. For at personalet i barnehagen skal kunne anerkjenne og respondere på alle barns ulike non-verbale og verbale uttrykk (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19).

Ved å kartlegge, observere og se på sin egen tilknytning til barnet, danner man seg et grunnlag over barnet i seg selv og barnets interesser. På bakgrunn av dette har man mulighet til å legge til rette for aktiviteter man vet barna blomstrer innenfor som kan man være med på å støtte opp barns mestring. Dette kan ses i lys av Barsøe (2010, s. 175) sin forklaring på at de stille barna ofte ikke får tatt i bruk ressursene de har. Derfor er det viktig at den ansatte har dannet seg en relasjon med barna og observert dem, slik at man kan hjelpe dem til å få mer tro på seg selv. Dette kan være med på å legge til rette for at de tør å prøve å utfordre seg selv (2010, s. 175). «Det handler mye om å være bevist over sin egen rolle» forklarer informant A. Samtidig legger hun til at det er mange situasjoner hvor man kan legge til rette for at de stille barna får medvirke, når man vender blikket på seg selv og hvordan man velger å løse

situasjoner. Lund (2012, s. 63) beskriver at når man går inn i relasjon med andre er det enklere å se sine egne handlinger og stille spørsmål rundt hvorfor man gjorde slik man gjorde. Informant A informerer om at de er bevisste på hvordan de legger opp situasjoner hvor det er mulighet for medvirkning. «Vi hører ofte *”meg først, meg nå!” i løpet av en dag*» forklarer informanten. Istedenfor å plukke ut disse barna, ser de etter hvordan de kan prøve å få fram meningene til de som ikke ønsker å si det høyt. Når man etablerer relasjoner med barn, har man mulighet til å reflektere over egne handlinger (Lund, 2012, s. 63). I intervjuet kommer en av informantene med et eksempel på hvordan de istedenfor å alltid ta de som roper høyest, har klart og vendte blikket mot hvordan vi kan få de som havner i bakgrunnen til å medvirke på ulike situasjoner.

«Ved å skrive ut bilder og bruke kroppsspråket og tegn gitt av barna, kan vi klare å se hva de ønsker. Dette legger til rette for at selv de stille barna som ikke ønsker å si noe høyt, kan medvirke på valg som blir tatt – bare på deres premisser» forklarer informant A.

Når det kommer til å legge til rette for barnets premisser, stilte informant C seg et spørsmål rundt hvor mye skal man pushe barnet i ulike situasjoner. Videre forklarer hun at det er vanskelig å vite hvor mye den ansatte skal være en pådriver for at barnet skal utfordre seg selv. Barsøe (2010, s. 30) påpeker viktigheten av at de ansatte på avdelingen ikke beskytter de stille barna mot alt som oppleves ubehagelig for dem i situasjoner hvor barnet føler seg truet. Men isteden se på å finne en balanse hvor man hjelper dem til å tørre å prøve selv (Barsøe, 2010, s. 30). Brandtzæg et al. (2012, s. 63) forklarer at selv om forsiktige barn kan trenge hjelp til å overvinne engstelsene sine, er det først og fremst viktig å akseptere disse engstelsene og deretter hjelpe dem med å trene på å overvinne dem. Den ansatte må ha en relasjon til barnet, slik at man har kunnskap om hvordan man kan være med på å hjelpe barnet til å medvirke i sin egen barnehagehverdag, ved å utfordre barnet innenfor trygge og forutsigbare rammer.

«I barnehagen har vi et symbolsk område, som er en god arena til å støtte de stille og forsiktige barna. I uteområdet har vi en plating, som leder videre ut i skogen. Her kan man leke på platingen, helt til man føler seg trygg nok til å gå ut i skogen. Det viktigste her er at vi voksne føler med på barnet. Når barnet er trygg, så er vi klar for å få inn i skogen sammen, hånd-i-hånd» - Informant C

Eksempelet fra informant C viser til hvor viktig observasjonen som blir gjort av pedagogiske lederen og resten av personalet i barnehagen er. Samtidig som det viser hvordan man kan støtte barnet i det den trenger støtte i. Ved at det er en voksen som har mulighet til å rekke ut en hånd til det barnet som trenger det, kan man tilpasse sin tilnærming til hvert enkelt barn. Dette legger til rette for en mer medvirkning. Noen barn har et større behov for ekstra støtte og hjelp (Barsøe, 2010, s. 100). Dette kan ses i lys av Bowlby sin tilknytningsteori (Gjertsen, 2013, s. 20). Barn utvikler seg i relasjon med andre mennesker, og knytter seg til omsorgspersoner for å kunne overleve. Når det kommer til å gi barn med stillere atferd medvirkning, kan man se på se på tilknytningsteorien ved å legge til rette for trygge og stabile relasjoner mellom barnet og ansatte på avdelingen (2013, s. 20). «Når barnet føler seg trygg på den voksne, ser jeg at den er villig til å ta del i samtaler og ønsker å fortelle om sine ønsker og behov» forklarer informant A. Det informant A beskriver, kan sammenlignes med Schibbye og Løvlie (2018, s. 85), som forklarer at når de ansatte fanger opp signaler og kommunikasjonsmåten til barnet, kan dette styrke tillitten mellom barnet og de ansatte, fordi barnet føler seg sett og anerkjent. Observasjoner av barnet er viktig for å kunne tilpasse tilnærmingen til hvert enkelt barn og støtte dem der de trenger det. Ved å legge til rette for trygge og stabile relasjoner mellom barnet og ansatte på avdelingen, kan man bidra til å styrke barnets tillit og gi dem mulighet til å delta i samtaler og medvirkning.

4.3 «Barnet blomstrer når vi gjør det slikt» - Organisering av det pedagogiske innholdet

I løpet av en barnehagedag er det mye som skal organiseres og planlegges. Når man vender blikket mot Rammeplanens (2017, s. 15) beskrivelse av ansvarsoppgaven og rollen til en pedagogisk leder i barnehagen, ser man at den pedagogiske lederen skal lede arbeidet med å planlegge, gjennomføre, dokumentere, vurdere, samt utvikle arbeidet i barnegruppen. Pedagogisk leder har egne ansvarsoppgaver på avdelingen, men må også ta hensyn til andre praktiske oppgaver som foregår i løpet av en dag slik som møter, pauseavvikling og matlaging. Dette kan være med på at personalet ikke strekker til og rekker alt som burde bli gjort i løpet av en dag. Informant A forklarer:

«Personalet på avdelingen ønsker å legge til rette for medvirkning, men på grunn av mange oppgaver i løpet av en hektisk dag kan de være utfordrende å gi like mye

oppmerksomhet til alle barna. Derfor er det viktig å ha nok personal til stede for å sikre at alle barna får mulighet til å delta og medvirke» (A)

Det informant A forklarer kan ses opp mot Lund (2012, s. 22) sin forklaring rundt at det kan være utfordrende å oppdage og gi støtte til de stille barna, i en travel hverdag. Selv om det kan være en betydelig arbeidsmengde som må håndteres, er det avgjørende å vurdere hvordan man organiserer dagen i barnehagen, for å legge til rette for medvirkning blant alle barn, også de stille barna, slik at alle får mulighet til å delta og bidra på sine premisser.

I intervjuene fikk informantene spørsmål om de kunne tenke seg til situasjoner hvor de ser at de stille barna tar mer plass. Funnene som kom fram fra informantene viste at når barna ble delt inn i mindre grupper eller de var i en-til-en situasjoner, ble det observert en stor forskjell i barnas atferd. Dette kan settes opp mot deres forklaring på at de stille barna ofte forsvinner fra det store bilde av barnegruppen, og trekker seg tilbake når det er andre barn som krever mere plass. Lund (2012, s. 14) påpeker at barn som tar initiativ ofte krever og får mer oppmerksomhet fra de ansatte på avdelingen, som kan sees i informantenes beskrivelse av at det stille barnet krever mindre oppmerksomhet.

Det er et gjennomgående problem i alle tre intervjuene at de stille barna forsvinner fra bilde når det er mange barn og mye som skal gjøres inne i en hektisk barnehagehverdag. Lund (2012, s. 22) støtter på om denne observasjonen og hevder at det er lettere å fokusere på barn som krever mer oppmerksomhet og som gir uttrykk for sine behov. Det at det er enklere å rette fokuset mot de som krever mer oppmerksomhet, gjør at det blir utfordrende å fange opp de stille barna. En av informantene uttrykker at *«de stille barna krever ikke oppmerksomhet eller roper» (C)*. Dette kan sees i lys av Flatens (2014, s. 104) teori, som hevder at når et barn ikke søker oppmerksomhet, kan det gå glipp av viktig respons fra andre som er nødvendig for å føle seg sett og verdsatt, som har en stor påvirkning på barnets egenverdi og synet på seg selv. I tillegg er det verdt å nevne at i rammeplanen (2017, s. 12) står det skrevet at barnehagen har som oppgave å bidra at alle barn føler seg sett og anerkjent, og at den enkeltes plass i felleskapet og verdi blir synliggjort. På bakgrunn av dette er det viktig å se på hvordan man kan organisere barnehagehverdagen for å legge til rette for at man har mulighet til å se og møte hvert enkelt barn.

«Barna blomstrer ofte ved en til en kontakt» (A)

«Vi ser viktigheten av å dele barna inn i mindre grupper. Da får vi sett og hørt alle, og anerkjent de for den de er, uansett om de er stille eller høylytte. I gruppene kan vi voksne se alle sammen» (B)

«I små grupper. Mindre grupper og små rom er et god grobunn» (C)

Både Brandtzæg et al. (2013) og Pape (2020) viser til betydningen av mindre grupper, for å styrke tilknyttingen mellom barna og de ansatte, og hvordan dette kan gi mer oppmerksomhet og rom for alle barna på avdelingen. Brandtzæg et al. (2013, s. 106) påpeker at i mindre grupper legger barn merke til at de ansatte ser dem på en annen måte enn når det er mange barn som konkurrerer om oppmerksomheten. Ved at barn ikke har behov for å kjempe om oppmerksomheten, kan dette være med på å danne rom for at alle barna har lik mulighet til å bli sett og hørt. Pape (2020, s. 127) viser til sine observasjoner gjort inne på småbarnsavdelingen knyttet til mindre grupper, som kan ses opp mot hva informant B forklarer ovenfor. «Det viktigste grepet som ble tatt var at avdelingen delte inn i mindre grupper, hvor det var mer rom for alle» forklarer Pape inn i sine observasjon (2020, s. 127-128). Dette gjenspeiles i det informantene skriver ovenfor, at innad i de mindre gruppene er det mer rom for alle.

I intervjuet ble informantene spurt om organisering av de mindre gruppene, var det ulike svar. Det som kom opp var at de organiserte ut fra lekekamerater, alder, utvikling og hvem som kan pushe de andre på gruppen. Funnene viste at gruppene ble delt opp etter observasjon og diskusjoner på avdelingsmøter. Ved å bruke relasjonskartlegging aktivt kan man dele gruppene inn etter relasjoner, og jobbe med å styrke disse. Informanten B legger fram at målet med de mindre gruppene er at alle barna skal få en god opplevelse, og ha noen å leke med. Derfor var det viktig at når de delte opp gruppene, at det stille barnet ble satt på gruppe med noen hen lekte godt, men samtidig at det er en ansatt som barnet var trygg på som var med den gruppen. Dette kan støttes opp av Flatens (2015, s. 116) teori om at når barnet føler seg trygg, vil det delta mer aktivt i samtaler og lek. Dette perspektivet kan videre knyttes til Asklands (2020, s. 86) arbeid med barnegrupper. Å rette fokuset mot relasjonsorientering og felles opplevelser inn i gruppene kan dette legge grunnlaget for videre utvikling innad i gruppen (Askland, 2020, s. 86).

Informant C utrykte at det er enklere å fange opp barnas tegn og kroppsspråk når det er mindre barn rundt. Ut fra dette er det enklere å sette opp aktiviteter der vi ser barnet blomstrer, og får større mulighet til å gi dette barnet større grad av medvirkning. Ved at de setter inn en voksen som det stille barnet er trygt på, kan man se dette opp mot Barsøe (2010, s. 116-117) sin teori om barns utvikling. Barsøe (2010) forklarer at et tillitsforhold til en trygg voksen være avgjørende for at barnet skal tørre å utforske. Å sette inn en trygg voksen inn i den mindre gruppen kan dette være med på å påvirke det stille barnet til å ta delta mer aktivt inn i leken sammen med sine jevnaldrende. Organisering av mindre grupper, kan være med på å gi de stille barna større mulighet til å bli sett og hørt på en måte som kan være med på å øke deres selvtillit til å delta i barnehagehverdagen. Informant A uttrykker seg ved å fortelle at når de stille barna føler seg helt trygge både med barnegruppen og personalet, så får de større mulighet til å medvirke i sin egen hverdag. Rammeplanen indikerer at det er viktig at alle barn opplever en følelse av tilhørighet og trygghet i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 17).

Ved å se på hvordan man kan organisere dagen for å gi alle barna en arena til å blomstre, kan man se at bemanning og sykdom blant personalet i barnehagene er et problem for å fremme medvirkningen til de stille barna. Informant A forklarer at det er krise i barnehagen når det kommer til manglende personalet. Mangle av trygge og faste ansatte kan påvirke de stille barna ved at man ikke kan dele inn i de trygge gruppene. Ifølge Flaten (2015, s. 119-120) kan man tenke at stille barn påvirkes negativt når de ikke får den tryggheten mindre grupper kan gi. Når barnet deltar i samspill med jevnaldrende, får de verdifulle erfaringer som kan hjelpe dem i utviklingen (2015, s. 119-120). På bakgrunn av dette er det viktig å løfte fram dagens problem rundt bemanning i barnehagene, for å se på hvordan bemanning og organisering henger sammen for å bidra til å gi alle barn, også de med stille atferd muligheten til å bli sett, men også hørt uten å trenge å si det høyest.

5.0 AVSLUTNING OG OPPSUMMERING

I min bacheloroppgave har jeg undersøkt hvordan pedagogiske ledere tilrettelegger for medvirkning blant de yngste barna med stille atferd i barnehagen, i tråd med §3 i barnehageloven som gir barn rett til å uttrykke sine synspunkter. Jeg har fokusert på å belyse erfaringene til de pedagogiske ledere og deres tilnærming til å gi disse barna en stemme i sin egen barnehagehverdag. I løpet av denne bacheloroppgaven har jeg undersøkt erfaringene til tre ulike pedagogiske ledere med å tilrettelegge for medvirkning blant de yngste barna med stille atferd i barnehagen. Gjennom å tolke og belyse deres erfaringer ved hjelp av relevant teori innen temaet, har arbeidet resultert i interessante funn som gir svar på problemstillingen min. Siden dette prosjektet har basert seg på opplevelser fra kun tre informanter, anser jeg det vanskelig å trekke en konklusjon. Likevel har jeg sett at det er relevante elementer i arbeidet med å belyse problemstillingen basert på informasjonen fra informantene.

5.1 Oppsummering

Etter å ha intervjuet tre pedagogiske ledere som arbeider med de yngste barna i barnehagen, ble det klart at det er mange forskjellige grader av stille barn. Noen barn forsvinner i mengden og virker usynlige, mens andre er tilbaketrukne, lett å glemme, tar lite kontakt og viser lite følelser. Ut fra informantene sine svar, ser man enighet om at hvert av barna har ulike behov for voksenstøtte. Det er derfor viktig å tilrettelegge ut fra barnets egne forutsetninger, og ikke sette dem inn i kategorier eller gi dem «merkelapper». Alle barn er unike individer, uavhengig av om de roper høyt eller er stille i bakgrunnen. Dette er en viktig påminnelse om at hvert enkelt barn trenger oppmerksomheten og støtten selv om de ikke krever den selv. Det som er viktig å huske på er at det er de voksne som har ansvaret for å se barna, og ikke barna selv som må kreve oppmerksomheten. Dette kan gjøres gjennom hvordan man organiserer hverdagen og ser på egen rolle i møte med barna.

Et gjennomgående element som kom fram igjennom drøftingen var relasjonen mellom pedagogen og barnet, som er avgjørende for å gi barn med stille atferd medvirkning. Dette var en viktig faktor som gikk igjen i alle temaene som ble diskutert under intervjuene.

Faglitteraturen støtter opp om dette funnet, og viser til at for de yngste barna er relasjonen til en trygg voksen avgjørende i deres trygghet i barnehagen. Dette kan være en faktor som gjør

at barnet tør å ta mer plass. Det er derfor viktig at de ansatte tilrettelegger på en måte som skaper gode og trygge rammer rundt barna med stillere atferd i barnehagen, slik at de tør å hevde seg selv. På bakgrunn av dette er det viktig å sette av tid til å undersøke hvordan man kan bruke sin relasjon til å hjelpe barnet til å blomstre. På denne måten støtter man barnet og gi dem den medvirkningen de har rett til. Hvis man ikke ser barnet, har man ikke nådd de kravene som er satt for barnehagen ifra rammeplanen (2017). Det er viktig å finne måter å se alle barna på, fordi alle er like mye verdt og har like stor rett til å følge seg sett og anerkjent.

Å skrive denne bacheloroppgaven har vært en lærerik prosess som har gitt meg et nytt syn på de yngste barna med stille atferd, selv om jeg i utgangspunktet trodde jeg hadde mye kunnskap om de barna. Jeg mener det er viktig å fokusere på mulighetene heller enn begrensningene når man arbeidet med barn, og dette synet ble forsterket gjennom arbeidet. Fordi alle barn vil bli sett, vi må bare se på mulighetene vi har i både oss selv og hva vi gjør for å legge til rette medvirkning.

5.2 Forslag til videre forskning/arbeid

Det er et klart behov for økt kunnskap og kompetanse om barn med stille atferd, da det er en økning i antall barn som opplever å bli stillere og ensomme. Dette forskningsprosjektet er en begrenset studie med få informanter, og kan derfor ikke generaliseres. For videre forskning kan det være hensiktsmessig å inkludere et større utvalg av informanter, for å få en bredere forståelse av ulike pedagogiske ledere sine erfaringer og perspektiver. I denne oppgaven hadde alle informantene tilfeldigvis samme kjønn og hadde samme utdanningsbakgrunn. Derfor ville det vært interessant å inkludere informanter med ulike bakgrunn og erfaringer, for å få et mer mangfoldig bilde av hvordan pedagoger arbeider med temaet.

«Dette er et viktig tema, som snakkes for lite om. Vi har observert at noen barn forsvinner inne på avdelingen. Hvis vi ikke klarer å gi dem den oppmerksomheten de trenger her i barnehagen – som skal være en arena der alle blir sett – hva er situasjonen deres om 10, 15 eller 20 år?» - uttalt av informant B.

6.0 REFERANSELISTE

- Alvestad, T. (2018). Når du og jeg er sammen. I Glaser, V., Størksen, I., & Drugli, M. B. (red.). (2018). *Utvikling, lek og læring i barnehagen: Forskning og praksis*. (Utg. 2). Fagbokforlaget.
- Askland, L. (2020). *Kontakt med barn: Innføring i barnehagelærerens arbeid på bakgrunn av observasjoner*. (Utg. 3). Gyldendal.
- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64).
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_7
- Barnehageloven. (2005). Kapittel 2. Barns og foreldres medvirkning; §3. Barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste. Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64).
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2
- Barsøe, L. (2010). *Ville og still barn i barnehagen: veier ut av låste atferdsmønstre*. Kommuneforlaget.
- Bergsland, M.D. & Jæger, H. (red.) (2022). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (Utg. 2). Cappelen Damm Akademisk.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra: Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Kommuneforlaget.
- Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2014). *Tilknytning i barnehagen: Hva betyr trygghet for lek og læring?*. Cappelen Damm Akademisk.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode: En kvalitativ tilnærming*. (2.utg). Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2021). *Metode og oppgaveskriving*. (Utg. 7). Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Drugli, M.B. (2017). *Liten i barnehagen*. (Utg. 3). Cappelen Damm Akademisk.
- Drugli, M.B. (2018). Emosjonell utvikling og tilknytning. I Glaser, V., Størksen, I. & Drugli, M.B. (red.). (2018). *Utvikling, lek og læring i barnehagen: forskning og praksis*. (Utg. 2). Fagbokforlaget.
- Flaten, K. (2015). *Barn med sosial angst og sjenanse*. (Utg. 2). Kommuneforlaget.

- Forente nasjoner. (1989). FNs Konvensjon om barns rettigheter: Vedtatt av De forente nasjon 20. november 1989; Ratifisert av Norge 8. Januar 1991 [Rev. oms. Mars 2003 med tilleggsprotokoller]. Barne - og familiedepartementet.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Frønes, M.H. (2019). *Den observerende barnehagelæreren*. Fagbokforlaget.
- Gjertsen, P-Å. (2013). *De usynlige barna*. Fagbokforlaget.
- Glaser, V. (2012). Barns behov- forstått og definert av hvem? I Glaser, V., Moen, H.K., Mørreaunet, S. & Søbstad, D. (red.). *Barnehagens grunnsteiner: formålet med barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Jansen, K., E. (2013). *På sporet av medvirkning og læring: De yngste barna og spenningsfeltet mellom det planlagte og det spontane*. Fagforlaget.
- Jansen, K., E. (2019). *Medvirkning i praksis: deltagelse og danning i barnehagens hverdagsliv*. Fagbokforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (Utg. 6). Abstrakt forlaget.
- Johannessen, N. & Sandvik, N. (2008). *Små barn og medvirkning: noen perspektiver*. Cappelen Akademisk Forlag.
- Kristiansen, T. (2012). Medvirkning. Uendelig vanskelig, faktisk enkelt! I Glaser, V., Moen, H.K., Mørreaunet, S. & Søbstad, D. (red.). *Barnehagens grunnsteiner: formålet med barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Kristiansen, T. (2019). Medvirkning i barnehagen. I Frønes, M., H. & Glaser, V. (red.). (2019). *Praksisbok for barnehagelærerstudenten*. Universitetsforlaget.
- Kvale, S. & Birkmann, S. (2015). *Den kvalitative forskningsintervju*. (utg. 3). Gyldendal Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Rammeplanen for barnehagens: innhold og oppgaver*. Pedlex.
- Larsen, A.K. (2012). *En enklere metode*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Larsen, A.K. & Slåtten, V.S. (2019). *En bok om oppvekst: samfunnsfag for barnehagelærere*. (Utg. 5). Fagbokforlaget.

- Lunde, i. (2004). *Hun sitter jo bare der! Om innagerende atferd hos barn og unge*. Fagbokforlaget.
- Lund, I. (2012). *Det stille adferdsproblemet: innagerende atferd i barnehage og skole*. Fagbokforlaget.
- Pape, K. (2020). *Lek og inkludering i barnehagen: Motvekt til utestengelse og mobbing*. Kommuneforlaget AS.
- Schibbye, A-L.L. & Løvlie, E. (2018). *Du og barnet: Om å skape gode relasjoner med barn*. Universitetsforlaget.
- Størksen, I. (2018). Sosial utvikling. I Glaser, V., Størksen, I. & Drugli, M.B. (red.). (2018). *Utvikling, lek og læring i barnehagen: forskning og praksis*. (Utg. 2). Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2019). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder*. (Utg. 5). Fagbokforlaget.

VEDLEGG

---

1. Intervjuguide

Kontakt etablering

---

1. Når ble du ferdigutdannet som barnehagelærer/førskolelærer
2. Hvor lenge har du arbeidet som pedagogisk leder?
3. Hvor lenge har du arbeidet på småbarnsavdelingen?
4. Hvor mange barn er det på avdelingen din, og hvilken alder er det på barna?

De stille barna

---

5. Kan du beskrive hvordan du opplever de stille og sjenerte barna?
  - a. *Er det noe kjennetegn ved de barna?*
  - b. *Er det noen situasjoner du tenker på, hvor de stille barna tar mer plass?*

Medvirkning

---

6. Hvor mye vektlegges barns medvirkning inn i barnehagehverdagen?
  - a. *Eksempel på medvirkning inne på avdelingen?*
7. Hvordan arbeider du med å gi de stille barna medvirkning?
  - a. *Når har du lyktes med å legge til rette for at de stille barna fikk medvirke?*

Voksenrollen

---

8. Hvordan arbeider dere innad i personalet for å legge til rette for at de stille barna skal få medvirke?
  - a. *Har du noen konkrete eksempler?*
  - b. *Hva har fungert?*
  - c. *Har dere møtt noen utfordringer?*

Annet

---

9. Noe annet du ønsker å tilføye?
10. Kan jeg ta kontakt

---

2. Samtykkeskjema

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet «Jeg vil også si noe ... bare ikke høyt»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å samle inn informasjon om de stille barna i barnehagen. De stille barna blir ofte omtalt som tilbaketrukket, sjenert og introvert, på bakgrunn av dette kan man fort tenke at de ikke trenger like mye oppmerksomhet som de andre barna på avdelingen. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg å delta.

Formål

Formålet med dette intervjuet er å få kunnskap og erfaringer fra deg som pedagogisk leder for å besvare problemstillingen:

«Hvilke erfaringer har pedagogiske ledere med å tilrettelegge for at de yngste barna med stille atferd gis medvirkning i egen hverdag?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du samtykker til deltagelse i forskningsprosjektet, innebærer det at du deltar på et intervju. Varigheten på intervjuet vil være på et tidsrom mellom 30-45 minutter. Til å

gjennomføre intervjuet vil jeg bringe med meg en medstudent til å notere underveis. Intervjuet vil inneholde spørsmål rundt tematikker som stille atferd, voksenrollen, medvirkning, lek og samspill.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg vil behandle opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 28.06.23.

Med vennlig hilsen

Veileder:

Camilla Kalvatn Egset, cke@dmmh.no

Agnete Vaags, ava@dmmh.no

Student:

Hanne Lundemo Bakken,

Hannelb2001@hotmail.no, tlf: XXXXXXXXXX

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet tilrettelegging for de stille barna på småbarnsavdelinger. Jeg samtykker til:

- å delta i intervjuet

Dato: .....

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift.

Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.